

Klimat- och
näringslivsdepartementet
103 33 Stockholm

LOs yttrande över Remiss angående En ny beredskapssektor - för ökad försörjningsberedskap SOU 2024 nr 19

LO har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och förslag, och framför följande synpunkter.

Sammanfattning

- LO tillstyrker förslaget om att inrätta en elfte beredskapssektor för Industri, bygg och handel, men noterar att det finns vissa avgränsningsproblem och överlappningar mellan olika branscher. Därför är det angeläget att kontinuerligt involvera arbetsmarknadens parter i olika processer som berör beredskapssektorerna.
- LO tillstyrker förslaget om att utse Tillväxtverket till beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet för den nya sektorn, men framhåller att Tillväxtverket kommer behöva tillföras ytterligare resurser för att kunna fullgöra uppdraget på ett tillfredsställande sätt.
- LO tillstyrker förslagen om att Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Boverket utses till beredskapsmyndigheter inom sektorn. Vad gäller Boverket vill LO framföra en tveksamhet kring huruvida myndigheten i dagsläget har rätt kompetens för att ansvara för anläggning inom ramen för byggnads- och reparationsberedskap.
- LO tillstyrker att Tillväxtverket får ansvar för byggnads- och reparationsberedskap till dess att den övergripande ansvarsstrukturen är beslutad. LO framhåller att en fungerande kompetensförsörjning och ett statligt huvudansvar är av största vikt.
- LO konstaterar att utredningen har ett genomgående huvudfokus på näringslivet och företagets roll, och vill understryka att de fackliga organisationerna har djupa kunskaper om de konkreta arbetsförhållandena för de yrkesgrupper som är grunden för en starkt beredskap. Näringslivet har en central roll i totalförsvaret, men LO vill även understryka att i händelse av höjd beredskap och ytterst krig måste det vara tydligt att staten har det yttersta ansvaret.

En ny beredkapssektor – principiella synpunkter

LO välkomnar delbetänkandets förslag om att inrätta en elfte beredkapssektor för Industri, bygg och handel. Vidare delar LO bedömningen att dessa tre övergripande samhällsfunktioner saknas i de tio övergripande sektorerna som omfattas av förordning 2022:524.

LO tillstyrker förslaget att Tillväxtverket utses till beredkapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet för den nya sektorn. LO anser dock att myndigheten behöver tillföras ytterligare resurser för att klara av uppdraget; dels för att bygga upp kompetens på området, dels för att kunna fungera nära förutsättningarna för bygg, industri och handel.

Utredningen föreslår även att Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Boverket utses till beredkapsmyndigheter inom sektorn. LO tillstyrker förslagen, men vad gäller Boverket vill LO framföra en tveksamhet kring huruvida myndigheten har rätt kompetens i nuläget för att ansvara för anläggning inom ramen för byggnads- och reparationsberedskapen. Även här bör resurstillskott för att öka myndighetens kompetens vara aktuellt.

LO anser vidare att det är välkommet att utredningen föreslår att det ska utredas hur den övergripande ansvarsstrukturen och formerna för en återetablerad byggnads- och reparationsberedskap ska se ut. LO tillstyrker att Tillväxtverket, som beredkapsansvarig myndighet i ett allvarligt geopolitiskt läge, får huvudansvar för byggnads- och reparationsberedskap till dess att den övergripande ansvarsstrukturen är beslutad.

LO vill understryka vikten av en fungerande beredskap inom reparationstjänster inom vägar, järnvägar, sjöfart samt transport och logistikcentra. Utredningen pekar på att de är av central betydelse för tillverkningsindustrin samt parti och detaljhandel.

LO vill därför påminna om att flertalet av dessa områden numera är avreglerade och privatiserade, vilket förklaras av en rad politiska beslut de senaste decennierna. Det innebär dels att det statliga inflytandet över helt centrala samhällsfunktioner har avreglerats, dels har verksamheterna slimmats samtidigt som nödvändiga investeringar har negligerats. På flera områden saknas egen personal, vilket skapar behov av upphandlade entreprenörer och specialkompetens som återfinns utomlands.

LO vill som i tidigare remissvar (till exempel *Remiss angående Aktivering av civilplikt inom den kommunala räddningstjänsten och elförsörjningsområdet, Fö2023/01488*) understryka vikten av en fungerande kompetensförsörjning samt framhålla att ett statligt huvudansvar är att rekommendera. Detta gäller till exempel den nämnda byggnads- och

reparationsberedskapen. LO vill även påminna om att arbetsmarknadens parter redan har väl utvecklade system för kompetensutveckling inom nämnda sektorer, vilket utgör en resurs som bör användas bättre.

LO vill vidare framhålla att såväl beredskapsdiskussionen i allmänhet som utredningen i synnerhet har ett betydande fokus på företag. Det är otvetydigt så att näringslivet och Sveriges företag har en nyckelroll, men i händelse av höjd beredskap och ytterst krig måste det vara tydligt att det är staten som har det yttersta ansvaret.

Utredningen verkar anse att det inte behöver råda något motsatsförhållande mellan de intressen och uppgifter som näringslivet och staten har. LO menar dock att erfarenheterna från pandemin underströk vikten av att staten och dess myndigheter har rådighet över samhällsviktig infrastruktur, välfärd och skola – områden där ägandet idag ofta ligger hos privata och utländska företag.

Den föreslagna sektorn är dock knappast så avgränsad och specifik som utredningen ibland ger sken av. Det finns flera överlappningar mellan olika sektorer. Ett exempel är anläggningssidan inom bygg, som faller inom flera beredskapssektorer, bland annat vad gäller transporter och energi. Ett annat exempel är civilplikten på elförsörjningsområdet. I det fallet är de faktiska ledningsjobben i fokus, medan stödfunktioner som möjliggör dessa insatser tenderar att hamna i bakgrunden.

LOs tretton medlemsförbund har unik kunskap om de faktiska förhållandena i olika arbetaryrken, men även vad gäller beroenden och överlappningar mellan olika branscher och beredskapssektorer. Därför bör de kontinuerligt konsulteras när förmågan till krishantering förstärks i sektorerna.

Beredskap även i fredstid – en fråga om arbetsmarknaden

Utredningen framhåller att det är uteslutet att ge beredskapsansvar ”till en myndighet som inte har ansvaret i fredstid”, vilket LO anser vara en självklar bedömning. LO vill dock framhålla att förutsättningarna för att klara fundamentala samhällsstörningar, och i yttersta fall krig, måste vara minst sagt robusta även i fredstid. I detta avseende anser LO att utredningen underskattar en rad omständigheter som utgör permanenta utmaningar på arbetsmarknaden.

De utmaningar och problem som LO kontinuerligt framhåller vad gäller arbetsmarknaden återfinns även i de branscher som utredningen berör. Vikten av kompetensförsörjning har redan berörts, liksom riskerna med att vara beroende av upphandlade entreprenörer samt specialkompetens som

återfinns utomlands. Men stora delar av arbetsmarknaden präglas även av slimmade bemanningsstrukturer; deltids- och visstidsanställningar; snabb omsättning på personal; allvarliga brister i arbetsmiljön samt en eskalerande arbetslivskriminalitet.

Ur beredskapssynpunkt tvingas LO därför konstatera att de marginaler som krävs för att hantera en samhällsstörning ofta saknas i fredstid. LO vill även med kraft påminna om den brist på arbetskraft som redan i dag råder i flera branscher. Vägen från ett beslut om fler yrkesutbildningar tills dess att bristen i ett samhällsviktigt yrke faktiskt är avhjälp är i regel lång. LO framhåller därför vikten av yrkesutbildning, kompetensutveckling och goda arbetsvillkor redan i fredstid.

Övriga reflektioner

Ytterligare beredskapssektorer

Utredningen skriver att tillsyn av barn och elever skulle kunna ingå som en av fyra viktiga samhällsfunktioner i en ny beredskapssektor som MSB benämner förskola, utbildning och forskning, men att den även kan organiseras på ett annat sätt. LO ställer sig positivt till att tillkomsten av en sådan sektor utreds vidare, och påminner om fackförbundet Kommunals kunskaper och erfarenheter härvidlag.

Utredningen nämner även personalförsörjning som en möjlig ny sektor. LO har lyft vikten av kompetensförsörjning till samhällsviktiga arbetaryrken och skulle följa ett förslag kring personalförsörjningen med stort intresse.

Industripolitik i EU

Utredningen skriver om EUs industristrategi samt om EU-akten för att trygga tillgången på kritiska råvaror. Även LO har stora förhoppningar på detta arbete som inkluderar satsningar på grön omställning, digitalisering, forskning, innovation och kompetensförsörjning. LO vill i sammanhanget varna för att ensidigt betona konkurrenskraft, och förespråkar ett bredare perspektiv som även inkluderar produktivitetens utveckling, kompetensutveckling och inte minst goda arbetsvillkor.

Handeln – en tillgång för vår försörjningsberedskap

Vidare framhåller utredningen att företagen inom handeln finns på många platser, samt att de är relativt jämnt fördelade över Sveriges regioner. Att handeln är viktig för vår försörjningsberedskap understryks av att aktörerna har upparbetade logistikkedjor och är vana att varuförsörja hela landet, konstaterar utredningen vidare. LO vill understryka att handeln därmed kan fylla en bredare funktion och förmedla ett annat utbud av varor i krigstid.

Handelns möjlighet att bidra till samhällets krisberedskap bör därför utredas och utvecklas vidare.

Beredskap och klimatanpassning med anledning av klimatförändringarna

Utredningen konstaterar att det "behövs [...] en ökad beredskap och förmåga att möta de utmaningar som kommer av de pågående klimatförändringarna". Vidare skriver utredningen att antalet översvämningar och jordskred kommer att öka, och att det behövs "företag som bygger, anlägger och reparerar exempelvis bostadshus, skolor, sjukhus och stambanor." LO konstaterar att årsnederbörden i Sverige har ökat med runt 15 procent på 50 år, samtidigt som Statens geotekniska institut (SGI) varnar för att Sverige kommer att drabbas av sex gånger fler jordskred årligen.

Extremväder och temperaturförändringar kommer därför att involvera LO-förbundens medlemmar i form av till exempel reparationsarbeten. Men LO vill även framhålla de allomfattande effekter på arbetslivet som klimatförändringarna medför. *The Lancet Countdown* beräknar till exempel att 470 miljarder arbetstimmar förlorades globalt under 2021 på grund av värme. Detta är en utmaning som inte kan underskattas, och LOs slutord blir därför att klimatförändringarnas effekter på arbetslivet även kommer att påverka Sveriges krisberedskap. LO förutsätter därför att klimatanpassning i bred bemärkelse, inklusive arbetsmarknadens utmaningar härvidlag, genomgående kommer att inkluderas i arbetet med att stärka Sveriges förmåga att hantera kriser och ytterst krig.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Eric Sundström
Handläggare